

5
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ι. ΜΠΕΓΚΟΣ

Φιλολόγος – Ιστορικός

Ο ΠΥΡΓΟΣ – Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ.
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τόν Πύργο, τή βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρών, τόν ἐπισκέφτηκα γιά πρώτη φορά τό καλοκαίρι τοῦ 1953, μαθητής ἀκόμα στό γυμνάσιο. Ἦταν ἕνα πρωινό, μετά τήν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, ὅταν μαζί μέ τόν π. Γαβριήλ Κουντιάδη –77 ἐτῶν τότε– πού κρατοῦσε τό κλειδί τοῦ Πύργου, ἀνεβήκαμε τίς ἀπότομες σκάλες, γιά νά φτάσουμε στόν πάνω ὄροφο, ὅπου κάποτε στεγαζόταν ἡ περίφημη βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς ὡς τά 1917 πού ἔγινε ἡ λεηλασία τῆς ἀπό τούς Βουλγάρους. Ἐλάχιστα βιβλία ὑπῆρχαν στά ράφια τῆς καί μερικά ἀντίτυπα ἀπό τό δίτομο Μουσικό Πεντηκοστάριο τοῦ Γ. Κουντιάδη. Παντοῦ μύριζε κυπαρισσόξυλο.

Ἐκεῖ γιά πρώτη φορά ἄκουσα γιά τά χειρόγραφα τῆς Μονῆς –τά ἐπί μεμβράνης καί τά χαρτῶα– καί τήν περιπέτειά τους, θύματα καί αὐτά τῶν περιπετειῶν τοῦ λαοῦ καί τοῦ τόπου μας. Γράφει σχετικά ἡ Ἄ. Ντζούροβα, καθηγήτρια στό Πανεπιστήμιο τῆς Σόφιας: «*Τά γυρίσματα τῆς μοίρας, πού μέ ἰδιαίτερη ἐπιμονή ταλαιπώρησαν τά ταραγμένα Βαλκάνια, δημιουργώντας ἀφόρητες καταστάσεις, ταλαιπώρησαν καί τά χειρόγραφα*»¹.

Τό 1923, βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Νεϋγί (1919), οἱ Βούλγαροι ἐπέστρεψαν στήν Ἑλλάδα ἀρκετά ἀπό τά Προδρομικά χειρόγραφα, πού βρίσκονται σήμερα στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη στήν Ἀθήνα. Ζοῦμε πάντα μέ τήν ἐλπίδα ὅτι κάποια στιγμή, ἴσως πολύ γρήγορα, θά ἐπιστρέψουν καί τά ὑπόλοιπα, ὄχι μόνο τά χειρόγραφα, ἀλλά καί τά λοιπά ἱερά σκεύη καί οἱ θησαυροί τόσο τῆς Μονῆς Προδρόμου ὅσο καί τῆς Εἰκοσιφοίνισσας τοῦ

1. Θεοχ. Προβατάκη, Ἡ Μονή τῆς Εἰκοσιφοίνισσας, Θησαυροί καί κειμήλια, Ἀθήνα 1998, σελ. 247. Ἡ Axinia Dzurova εἶναι διευθύντρια τοῦ Κέντρου Σλαβοβυζαντινῶν Σπουδῶν Ivana Dujceva στή Σόφια. Ἐκεῖ, κατά μαρτυρία τῆς ἴδιας, ὑπάρχουν σήμερα ἄλλα 450 ἑλληνικά χειρόγραφα ἀπό τίς μονές τοῦ Τιμ. Προδρόμου Σερρών καί τῆς Εἰκοσιφοίνισσας τοῦ Παγγαίου.

Παγγαίου, μέ τήν ὁποία ἡ Μονή τοῦ Τιμίου Προδρόμου εἶχε ἐν πολλοῖς κοινή πορεία καί μοῖρα.

Μισόν αἰῶνα ἀκριβῶς μετά τήν πρώτη ἐκείνη ἐπίσκεψη, ἀνέβηκα καί πάλι στόν ἀνακαινισμένο –μέ δαπάνη τοῦ ἰδρύματος Λεβέντη– Πύργο τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου. Ἡ ἴδια γύμνια καί σήμερα. Ἡ μυρωδιά τοῦ κυπαρισσόξυλου μόνο δέν ἦταν τόσο ἔντονη ὅσο τότε...

Ἡ ὀργάνωση τῆς Βιβλιοθήκης

Ἡ ὀργάνωση καί ἡ ταξινόμηση τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς τοῦ Τιμ. Προδρόμου ἔφερε τή σφραγίδα τοῦ φωτισμένου ἡγουμένου Χριστοφόρου.²

Ὡς τότε τά βιβλία βρισκόνταν ἀποθηκευμένα σέ διάφορα σημεῖα τῆς Μονῆς, σέ χώρους μὴ ἐπισκέψιμους. Ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος στό «Προσκυνητάριόν του»,³ «μὴ ὑπάρχοντος ἐτέρου καταλλήλου χωρητικοῦ κτηρίου χάριν τῶν βιβλίων τῆς μονῆς ἔκειντο ταῦτα ἀτάκτως καί ἄνευ πολλῆς ἀσφαλείας τά μὲν ἐν τινι μαγαζεῖῳ κειμένῳ ὑποκάτω τῆς σειρᾶς τῶν μοναχικῶν δωματίων, τά δέ ἐν μικρᾷ καί στενῇ βιβλιοθήκῃ πλησίον τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγ. Νικολάου» (πού βρισκόταν στό κωδωνοστάσιο τῆς Μονῆς). Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί ὁ Γάλλος Πρόξενος τῆς Θεσσαλονίκης Cousinery στό «Ὀδοιπορικό του στή Μακεδονία» (1831) δέν ἀναφέρει τίποτε σχετικά μέ βιβλιοθήκη καί βιβλία.⁴

2. Ὁ Χριστόφορος Δημητριάδης ἦταν Σερραῖος. Γεννήθηκε τό 1822. Σπούδασε στή Θεολογική σχολή τῆς Χάλκης, ἀπ' ὅπου ἔλαβε τό πτυχίο του τό 1849, καί στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν (1852-1855). Δίδαξε στήν Ἀλυστράτη Σερρῶν, στή μονή Ἰβήρων τοῦ Ἁγ. Ὄρους, στήν Ἱερατική σχολή τοῦ Τιμ. Προδρόμου (1870-79) καί στήν Ἀθωνιάδα (1879-1887). Διετέλεσε ἡγούμενος τῆς Μονῆς (ἀπό τό 1892-1904). Ἔγραφε στόν «Εὐαγγελικό Κήρυκα» καί στήν «Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ τό «Προσκυνητάριόν» του (Λειψία, 1904) εἶναι βασική πηγή γιά τήν ἱστορία τῆς Μονῆς τοῦ Τιμ. Προδρόμου, (Σχετικά, Μ Γεδεών, Ἀποσημειώματα Χρονογράφου, Ἀθήναι 1932, σελ. 105. Ὅπως ἀναφέρει ὁ συγγραφέας, οἱ πληροφορίες γιά τό Χριστόφορο προέρχονται ἀπό τόν Προδρομίτη φίλο του μοναχό Γαβριήλ Κουντιάδη). Ὁ Χριστόφορος πέθανε στίς 15 Αὐγούστου τοῦ 1916. Ὡς ἡγούμενος ὁ Χριστόφορος δίδασκε τοὺς νέους μοναχοὺς καί τοὺς δόκιμους, ἀνάμεσά τους καί τόν Γ. Κουντιάδη –16 ἐτῶν τότε– κατά τήν τριετία 1892-1895. (Γ. Κουντιάδου, Σύντομος ἐπισκόπησις τῆς Μονῆς Προδρόμου, Δ' ἔκδοσις, Σέρραι 1971, σελ.30).

3. Χριστοφόρου Προδρομίτου, Προσκυνητάριον τῆς περὶ τὰς Σέρρας Ἱ. Μονῆς τοῦ Τιμ. Προδρόμου, Λειψία, 1904. σελ.16.

4. Πρβλ. σχετικά καί Νικ. Νικολάου, Μνήμη Cousinery, «Σερραϊκά Χρονικά», Τόμ. 9, (1982), σελ.191.

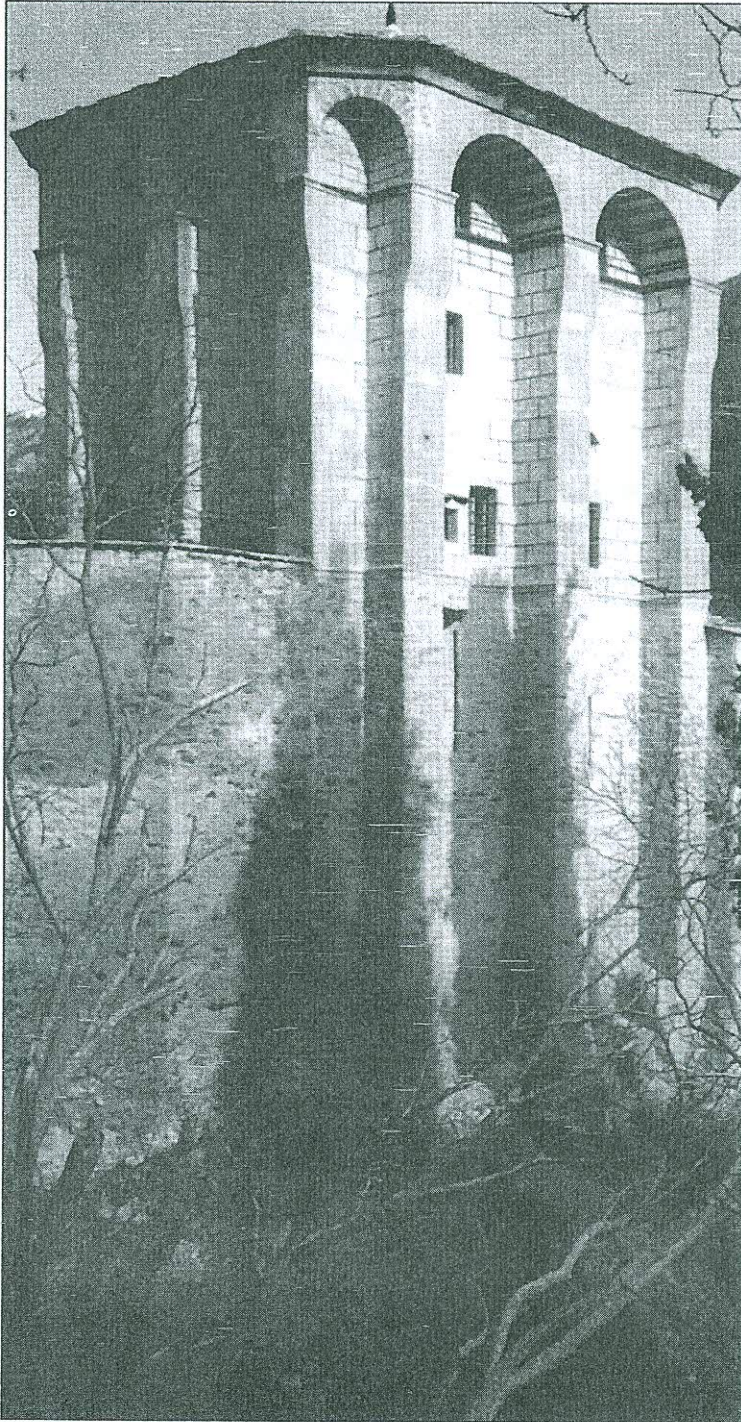
Τό 1876, τά ὡς τότε «ἀτάκτως ἐρριμμένα» βιβλία μπῆκαν σέ μία τάξη. Μεταφέρθηκαν μέ προσοχή στόν Πύργο τῆς Μονῆς, κάτω ἀπό τό ἀγρυπνο βλέμμα τοῦ Χριστοφόρου, ὁ ὁποῖος φρόντισε γιά τήν ταξινόμησή τους, λαμβάνοντας ιδιαίτερη μέριμνα γιά τά πολύτιμα χειρόγραφα, περγαμηνά καί χαρτῶα. «Στό πάνω μέρος ἔβαλα τά περγαμηνά καί ἀκολουθοῦσαν τά χειρόγραφα ἀπό χαρτί. Κάτω ἔβαλα τά τυπωμένα βιβλία πού ἦταν γύρω στά 1500, γιά νά εἶναι εὐκόλα στή χρήση. Ὁ κατάλογος τῶν βιβλίων ἔγινε κατά χρονολογική σειρά καί καθ' ἕλλην», διηγεῖται ὁ π. Χριστόφορος τό 1903 στόν Ἰωνα Δραγούμη,⁵ πού εἶχε ἐπισκεφθεῖ τή Μονή Προδρόμου κατά τή διάρκεια τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα καί φιλοξενήθηκε ἐκεῖ ἀπό τόν ἡγούμενο Χριστόφορο, τή μέρα πού πανηγύριζε ἡ Μονή (29 Αὐγούστου).

Ὁ Πύργος

Ὁ Πύργος τῆς Μονῆς (εἰκ. 1) χτίστηκε τό 1304, ὅταν ἡγούμενος ἦταν ὁ Ἰωακείμ, ἀνιψιός τοῦ κτίτορος Ἰωαννικίου. Εἶναι κατασκευασμένος ἀπό πέτρα καί ἔχει ὕψος (στή βόρεια πλευρά, ὅπου καί ἡ εἴσοδος) 15 μέτρα. Ὄνομαζόταν Κάστρο, καί γύρω του ὑπῆρχαν διάφορα προσκτίσματα – παλάτια ὀνομαζόνται ἀπό τίς πηγές. Στά «παλάτια» αὐτά διέμενε ἡ Ἑλένη,⁶ ἔφορος τῆς Μονῆς ἀπό τό 1318-1331 – ἡ μετέπειτα σύζυγος τοῦ ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Στέφανου Δουσάν – ὅταν ἐπισκεπτόταν τό Μοναστήρι. Γιά τίς πνευματικές της ἀνάγκες χρησιμοποιοῦσε τό μικρό ναό τῆς Παναγίας τοῦ Πύργου, πού χτίστηκε τότε στό δεύτερο ὄροφο, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ

5. Ὁ Ἰων Δραγούμης ἦταν ὑποπρόξενος στό Μοναστήρι (σήμερα ἀνήκει στό κράτος τῶν Σκοπίων) καί κλήθηκε στίς Σέρρες, γιά νά ἀναπληρώσει τόν ἀπουσιάζοντα πρόξενο. «Σερραϊκά Χρονικά», τόμ. 4ος, (1963), σελ. 26.

6. Ἡ Ἑλένη, σύζυγος τοῦ Στέφανου Δουσάν, ἦταν βουλγαρική καταγωγῆς, ἀδελφή τοῦ ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου. (1331-1365). Τό λάθος, ὅτι ἡ Ἑλένη ἦταν κόρη τοῦ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρόνικου Β' Παλαιολόγου, ξεκίνησε ἀπό τόν Cousinery στό ἔργο του «Ταξίδι στή Μακεδονία» (1831), στό κεφάλαιο: Ἐπίσκεψη στό Μοναστήρι τοῦ Τιμ. Προδρόμου. Ὁ Cousinery δέχθηκε ἄκριτα τή διήγηση τοῦ μοναχοῦ - ξεναγοῦ, πού τοῦ ἐξηγοῦσε τήν τοιχογραφία στό «Μεσονυκτικό» τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία παρίστανε τήν οἰκογένεια τοῦ Στ. Δουσάν. Ἡ ἱστορική αὐτή ἀνακρίβεια παρέσυρε ἔκτοτε ὅλους σχεδόν τούς Σερραῖους ἱστοριογράφους. (Σχετικά: Ν. Νικολάου, Μνήμη Cousinery, Σερραϊκά Χρονικά, τόμ. 9, 1982, σελ.194, καί Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, τόμος 9, σελ. 178).

Εἰκ. 1. Ὁ Πύργος τῆς Μονῆς. Χτίστηκε τό 1304. Ἐδῶ ὁ λόγιος ἠγούμενος Χριστόφορος συγκέντρωσε τό 1876 ὅλα τὰ χειρόγραφα. Ληλατήθηκε ἀπό τούς Βουλγάρους τόν Ἰούνιο τοῦ 1917.

Εἰκ. 2. Λεπτομέρεια ἀπὸ χαλκογραφία τῆς Μονῆς τοῦ 1761. Διακρίνεται ὁ Πύργος καὶ «τά παλάτια» τῆς Ἑλένης Δουσάν.

κτίτορος Ἰωακείμ, ὅπως ἀναφέρεται στὸ τέλος τοῦ «κτιτορικοῦ τυπικοῦ».⁷ Στὰ ἴδια παλάτια θά ἔμενε καὶ ἡ αὐγούστα (δηλαδή ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου) μέ τὴν ἀκολουθία της, σὲ περίπτωση πού θά ἐπισκεπτόταν τὴ Μονή. Ἐξάλλου, ὅπως ἀναφέρει ἐπίσης τὸ «Τυπικό», μόνο σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση κατ' ἐξαιρεση ἐπιτρεπόταν ἡ εἴσοδος γυναικῶν, ἀφοῦ γιὰ τίς γυναῖκες ἡ Μονή ἦταν «παντελῶς ἄβατος», (κεφ. 14 τοῦ κτιτορικοῦ Τυπικοῦ). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ χαλκογραφία πού φιλοτεχνήθηκε στὴ Βιέννη τὸ 1761, πρέπει νά ὑπῆρχε εἰδικὴ ἐξωτερικὴ εἴσοδος γιὰ τὰ «παλάτια» καὶ τὸν Πύργο τῆς Μονῆς⁸. (Εἰκ. 2).

7. Γράφει σχετικὰ: «Βούλομαι ἐκκλησίαν οἰκοδομῆσαι εἰς τὸν πύργον εἰς τὸ ὄνομα τιμωμένην τῆς πανάγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος, ἐορτάζεσθαι δέ ἐν αὐτῇ τὸν Εὐαγγελισμόν... Βούλομαι καὶ διατάσσομαι, ἵνα ἐορτάζηται ἡ τοιαύτη ἐορτὴ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ πύργου.»

8. Οἱ γυναῖκες ἐπισκέπτες ἐκκλησιάζονταν στὰ ἐξωκλήσια τῆς Ἱ. Μονῆς, κυρίως στὴν Ἁγ. Παρασκευή. Τὸ ἄβατον τῆς Μονῆς καταργήθηκε τὸ 1945 (ἐπὶ μητροπολίτου Σερρών Κων/νου Μεγγρέλη), ἐνῶ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1986 ἡ Μονή ἔγινε γυναικεία. Ὁ πυρήνας τῆς πρώτης ἀδελφότητας προερχόταν ἀπὸ τὴ μονὴ τῆς Ὁδηγήτριας (Πορταριά Βόλου). Πρώτη ἡγουμένη ἡ ἀδελφὴ Φεβρωνία Κρομύδα ἀπὸ τὸ Βόλο. Σήμερα ἡ Μονὴ ἀριθμεῖ 29 μοναχές.

«Μετά τήν πυρπόλησιν τῶν παλατιῶν τῆς Ἑλένης Δουσάν, (ἄγνωστο πότε ἀκριβῶς), ἀνεκαινίσθη καί πάλι ὁ Πύργος καί ἡ ἐντός τοῦ πύργου ἐκκλησία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοδοίου», ἀναφέρει ὁ Νέος Κώδικας τῆς Μονῆς, σελ. 376⁹. Τέλος, τό 1876 ὁ Πύργος ἀνεκαινίστηκε ξανά, γιά νά φιλοξενήσει τή βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς. Ἐπιγραφή σέ μάρμαρο, ἐντοιχισμένο πάνω ἀπό τήν ἐξώθυρα, ἀναφέρει: «Ὁ ἀρχαῖος αὗτος πύργος ἀνεκαινίσθη καί μετεσχηματίσθη εἰς βιβλιοθήκην ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαριστοῦ Σάββα προηγούμενου εἰς μνημόσυνον αἰώνιον αὐτοῦ ἐπί ἡγουμένου Θεοδοσίου, 1876».¹⁰

Λίγα χρόνια ἀργότερα, τόν Ἰούλιο τοῦ 1890, ἐπισκέφθηκε τή Μονή ὁ Διευθυντής τοῦ Γυμνασίου Σερρών καί ἱστορικός Π. Παπαγεωργίου. Ὅπως ἀναφέρει στό ἔργο του «Αἱ Σέρραι ...καί ἡ Μονή τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου» (σελ. 87), στό ἰσόγειο τοῦ Πύργου ὑπῆρχε τρύπα, ἡ ὁποία ὀδηγοῦσε σέ ὑπόγεια κρύπτη, ὅπου ὑπῆρχε σπασμένο ρωμαϊκό ἀνάγλυφο, τό ὁποῖο παρίστανε τέσσερις προτομές. Τό ἀνάγλυφο αὐτό εἶχε μεταφερθεῖ ἐκεῖ ἀπό τό γειτονικό χωριό Λάκκος καί σήμερα ἀγνοεῖται ἡ τύχη του.

Ἐδῶ, λοιπόν, συγκεντρώθηκαν ὅλα τά βιβλία, ἀνάμεσά τους καί πάνω ἀπό 300 πολύτιμα χειρόγραφα τοῦ 10-18ου αἰώνα καί οἱ ἀρχαῖοι κώδικες τῆς Μονῆς καί ἐδῶ τά βρῆκαν καί τά πήραν οἱ Βούλγαροι τόν Ἰούνιο τοῦ 1917.

Ἡ ἱστορία τῶν χειρογράφων τῆς Μονῆς Προδρόμου

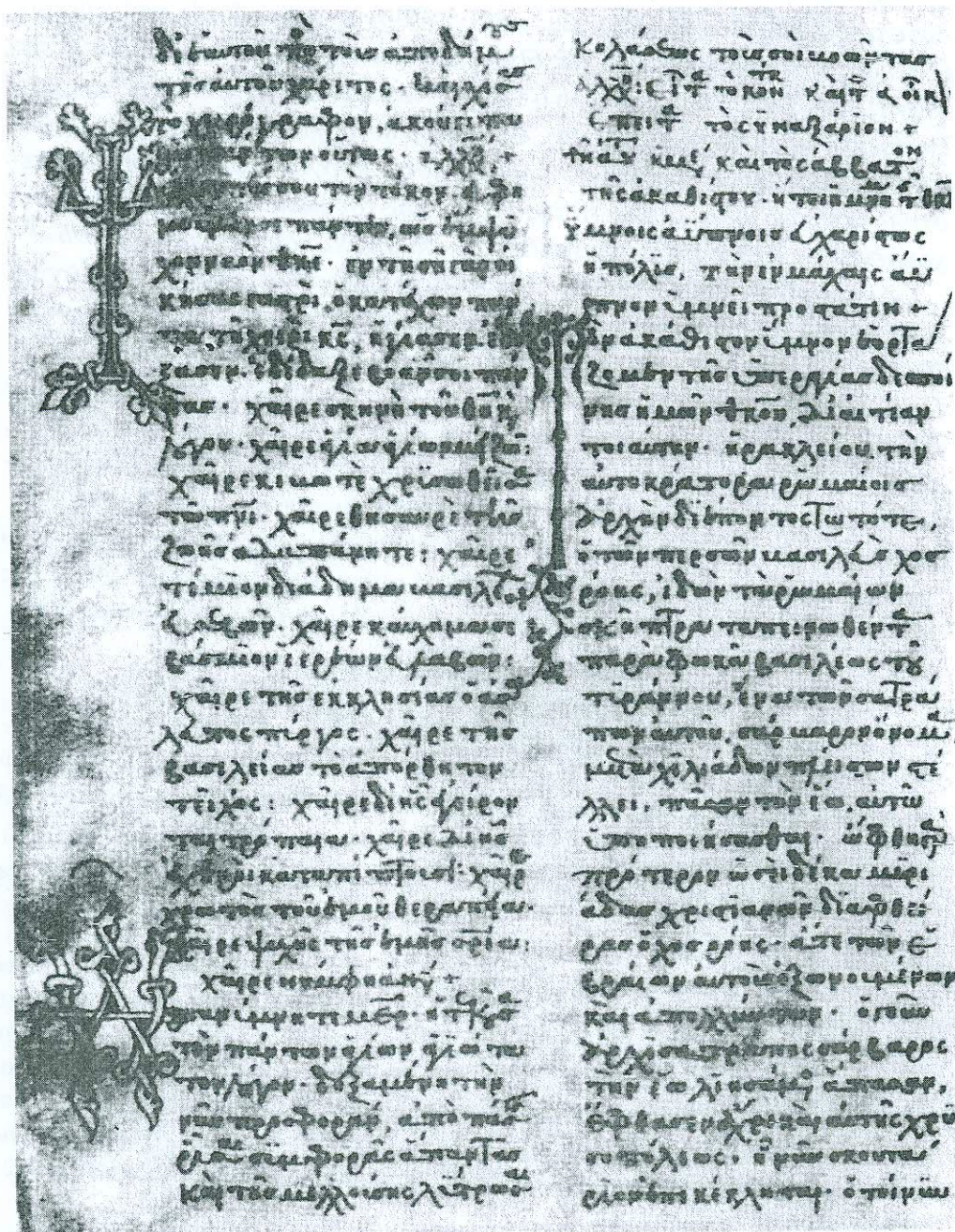
Ὅπως ἀρκετά βυζαντινά μοναστήρια, ἔτσι καί ἡ Μονή τοῦ Τιμ. Προδρόμου διατηροῦσε βιβλιογραφικό ἐργαστήριο.¹¹ Ἐδῶ ἐργάστηκαν μερικοί ἀπό τούς πῶ σημαντικούς βιβλιογράφους τοῦ 14ου καί 15ου αἰώνα. (Εἰκ. 3).

Ὁ ἱερομόναχος **Νεῖλος**, ὁ μετέπειτα ἡγούμενος τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος

9. Ὁ Νέος Μέγας Κώδικας τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου γράφτηκε τό 1877 «ἐπινοία καί προτροπή» τοῦ δραστήριου ἡγουμένου Θεοδοσίου καί περιέχει τούς «δύο κτιτορικούς κώδικας» καί τούς ἐπόμενους. Γραφεῖς τοῦ Κώδικα εἶναι δύο Σερραῖοι. Ὁ Γεώργιος Δημητρίου, διδάσκαλος στή Δοβίστα, καί ὁ Κων/νος Χρήστου. Ὁ Νέος Κώδικας βρίσκεται σήμερα στό Ἰδρυμα Ἰβάν Ντόιτσεβ, στή Σόφια. Λεπτομέρειες γιά τόν Κώδικα καί τό περιεχόμενό του στή σχετική ἐργασία τῶν: Β. Κατσαροῦ καί Χαρ. Παπαστάθη, Σερραϊκά Ἀνάλεκτα, τόμος Α' (1992), σελ.188.

10. Ὁ Σάββας καταγόταν ἀπό τήν Τσερπίστα, σημ. Τερπνή Νιγρίτας (Χριστοφόρου, Προσκυνητάριον, σελ. 16), ἐνῶ ὁ Θεοδόσιος ἦταν ἡγούμενος κατά τά ἔτη 1860-66 καί 1870-85. Πέθανε τό 1888. Πρβλ. καί Γ. Καφταντζή, Ἱστορία τῶν Σερρών, τόμος Α' Ἀθήνα 1967, σελ. 255.

11. Σχετικά, Λίνου Πολίτη, Τό βιβλιογραφικό ἐργαστήριο καί ἡ βιβλιοθήκη τῆς μονῆς Προδρόμου Σερρών, Σερραϊκά Χρονικά, τόμ. 8, (1979), σελ.31.

Εἰκ. 3. Σελίδα ἀπό προδρομῆνο χειρόγραφο σέ μεμβράνη. Τέλος Ἀκαθίστου Ὕμνου καί τό ἱστορικό τῆς ἑορτῆς. Γράφτηκε τό 1348 ἀπό τόν Νεῖλο, μοναχό τῆς Μονῆς Προδρόμου καί μετέπειτα ἡγούμενο αὐτῆς (ΕΒΕ 2530).

ἀντέγραψε Μηναῖα, Τριώδιο,¹² Παρακλητική καὶ Ψαλτήριο. Μαθητὴς τοῦ Νεΐλου ἦταν ὁ **Ἰωάννης Δούκας ὁ Νεοκαισαρείτης**, ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ὁποῖου γράφτηκαν πάνω ἀπὸ δέκα χειρόγραφα ἀπὸ περγαμηνή, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τέσσερα Εὐαγγέλια καὶ μία σειρά Μηναίων. Εἶναι καὶ αὐτὸς μοναχὸς τῆς Μονῆς καὶ μιμεῖται ἐντυπωσιακὰ τὸ γραφικὸ χαρακτῆρα τοῦ δασκάλου του Νεΐλου. Ἀπὸ τὸ χέρι του, πιθανότατα, ἴσως καὶ μέ τῆ συνεργασία τοῦ Νεΐλου, γράφτηκε ὁ Κώδικας Α' (14ος αἰ.). Τὴν ἴδια ἐποχὴ ζεῖ καὶ ἓνας ἄλλος βιβλιογράφος-μοναχός, ὁ **Μανουήλ**. Τὸν ἐπόμενο αἰῶνα, τὸν αἰῶνα τῆς Ἀλωσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐμφανίζονται δύο νέοι βιβλιογράφοι-μοναχοί, ὁ **Μητροφάνης** καὶ ὁ **Ματθαῖος**, ἐνῶ μεταγενέστεροι εἶναι ὁ **Κυπριανός** (17ος αἰ.) καὶ ὁ **Παρθένιος** (18ος αἰ.). (Εἰκ. 4).

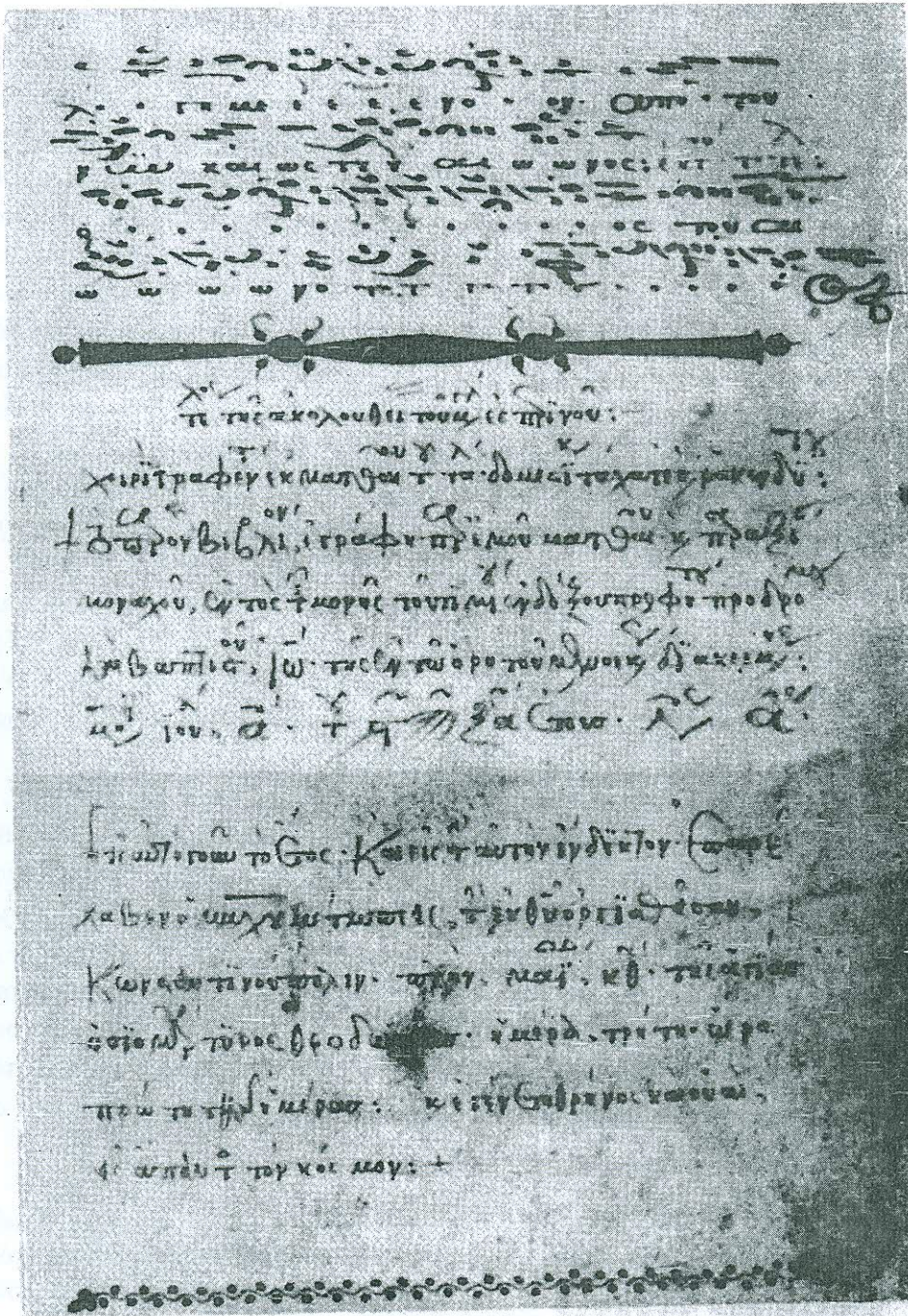
Ἡ βιβλιοδεσία γινόταν στὴ Μονή. Στὸ τέλος ἑνὸς χειρογράφου (ΕΒΕ 2610) πού περιέχει τὸ Νομοκάνονα τοῦ Μαλαξοῦ (16ο αἰ.) ἀναφέρεται: «*Ὁ σταχώσας Κοσμᾶς, ἱερομόναχος*».

Οἱ βιβλιογράφοι συνηθίζουν στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου νὰ ἀναγράφουν 1-2 στίχους, στοὺς ὁποῖους ἐπικαλοῦνται τὴ θεία ἀρωγή. Π.χ. «*Ὁ δούς τὴν ἀρχὴν καὶ τέλος δίδου, Σῶτερ*», ἢ «*ἡ μὲν χεὶρ ἡ γράψασα σήπεται, ἡ δὲ γραφὴ μένει μέχρι τερμάτων*»¹³ καὶ τελειώνουν, ἀναφέροντας τὴν ἡμερομηνία καὶ τὸ ἔτος (ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5.508 π.Χ.) ὀλοκλήρωσης τῆς ἀντιγραφῆς. Συχνὰ συναντᾶμε καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα σημεῖα. Π.χ. μουσικὸς κώδικας (στιχηράριο)¹⁴ πού γράφει ὁ βιβλιογράφος Ματθαῖος, κλείνει μέ τὸ ἀκόλουθο ἀνορθόγραφο σημεῖωμα. «*Τέλος τῆς ἀκολουθείας τοῦ μεγάλου ἐσπερινοῦ χειρὶ γραφέντος ἐκ Ματθαίου τοῦ τάλα, δομειστίκου τάχα τε καὶ ρακενδύτου. Τὸ παρόν βιβλίον ἐγράφη παρ' ἐμοῦ Ματθαίου καὶ παραξίαν μοναχοῦ, ἐντὸς τῆς μονῆς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου τῆς ἐν τῷ ὄρη τοῦ Μεινοικέως διακεμένης, μηνὶ Ἰουλίῳ ρξα ἔτους (1453), ἰνδ. α'*». Ἀκολουθεῖ, μέ τὸ ἴδιο χέρι, ἡ συνταρακτικὴ προσθήκη. «*Εἰς αὐτὸ γοῦν τὸ ἔτος καὶ εἰς τὴν αὐτὴν*

12. Τὸ Τριώδιο, συγκεκριμένα, εἶναι χειρόγραφο 247 φύλλων, γραμμένο σέ μεμβράνη τὸ 1348 στὸ βιβλιογραφικὸ ἐργαστήριον τῆς Μονῆς. Σημεῖωμα στὸ τέλος ἀναφέρει: «*τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις καὶ δόξα... Εὐχέσθε μοὶ πατέρες ἅγιοι τῷ ἁμαρτωλῷ Νεΐλωνι καὶ παρ' ἀξίαν μοναχῶ...*» καὶ συνεχίζει: «*Χερσὶ μὲν Νεΐλου ἐγράφη τὸ βιβλίον. Τὰ κεφαλαῖα ἐτέθησαν ἐν τούτῳ διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Νεοκαισαρείτου. Χριστέ, σωτήρ, Υἱέ Θεοῦ καὶ Λόγε τῆς βασιλείας μὴ στέρησῃς τοὺς δύο*». ΕΒΕ 2530.

13. Ἀπὸ χειρόγραφο Ἀναστασιατάριον τοῦ 1770 πού βρίσκεται στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη (ΕΒΕ 2446).

14. ΕΒΕ 2406, Λ. Πολίτης, ὅ.π., σελ.41.

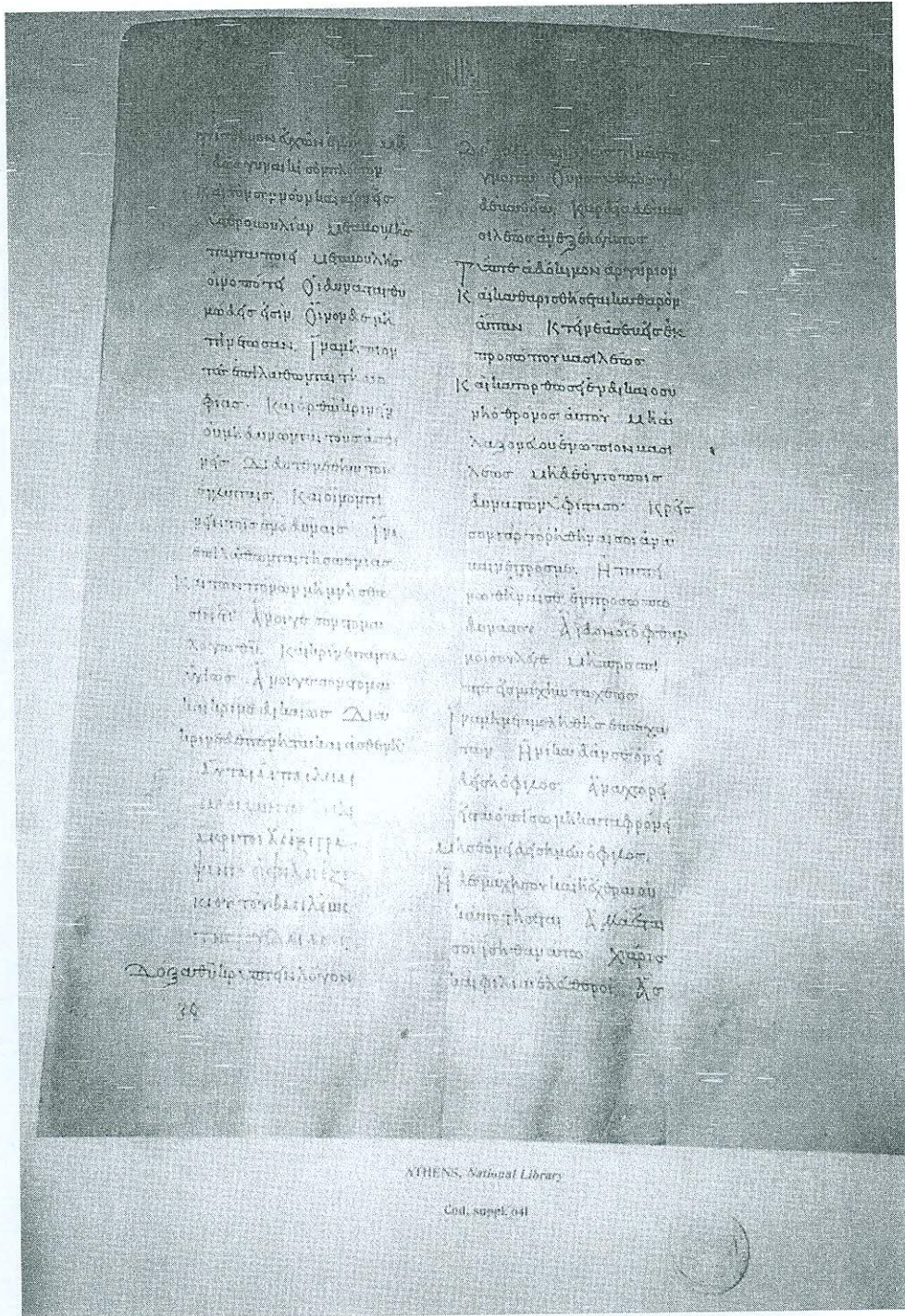

Ἄθην. 2406, φ. 291

Εἰκ. 4. Τό τέλος μουσικοῦ χειρογράφου μέ τή συνταρακτική εἶδηση τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/λεως. Γράφτηκε σέ χαρτί ἀπό τόν Ματθαῖο τό 1453.

Τό ἐξώφυλλο τοῦ χειρογράφου (ΕΒΕ 2406).

Εἰκ. 5. Περγαμηνό προδρομινό χειρόγραφο, ἀπό τὰ ἀρχαιότερα τῆς Μονῆς (914 μ.Χ.).
 Ἡ εἰκονιζόμενη σελίδα εἶναι ἀπό τό βιβλίον τῆς Π. Διαθήκης «Παροιμίαι».
 (EBE 2641).

Ἰνδικτον ἐπαρέλαβεν ὁ Μουχαμέτμπεεις τὴν ἐκ (Θεοῦ) ὀργισθεῖσαν Κωνσταντινούπολιν, πλὴν μαῖω κθ' τῆς ἀγίας ὀσιομάρτυρος Θεοδωσίας, ἡμέρα τρῆτη, ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας. Καί ἐγένετο θρηῆνος καὶ οὐαί εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον". Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ἡ συνταρακτικὴ εἶδηση τῆς ἀλώσεως μὲ τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἔφθασε στὶς Σέρρες μετὰ ἀπὸ ἓνα μῆνα!

Ἐπειδὴ ἦταν ἄγνωστο ἀκόμη τὸ χαρτί στὴν Εὐρώπη, τὰ παλαιότερα χειρόγραφα τῆς Μονῆς Προδρομοῦ εἶναι γραμμένα σέ περγαμηνή, δηλαδὴ μεμβράνη πού προέρχεται ἀπὸ κατάλληλα ἐπεξεργασμένο δέρμα ζώων.¹⁵

Μερικὰ ἀπὸ τὰ προδρομηνὰ χειρόγραφα πρέπει νὰ ἔχουν γραφεῖ ἄλλοῦ καὶ ἀργότερα μεταφέρθηκαν ἐκεῖ ἀπὸ μοναχοῦς, ἀφοῦ εἶναι γραμμένα κατὰ τοὺς προηγούμενους αἰῶνες, πρὶν ἀκόμη χτισθεῖ ἡ Μονή. Τέτοιο εἶναι ἓνα χειρόγραφο ἀπὸ περγαμηνή, πού βρίσκεται σήμερα στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος, στὴν Ἀθήνα. (ΕΒΕ 2641). Γράφτηκε τὸ 914 ἀπὸ τὴν Θηβαῖο μοναχὸ Ἰωσήφ καὶ περιέχει 6 βιβλία τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἐρμηνεῖα τοῦ Μεγ. Βασιλείου στὸν Προφήτη Ἡσαΐα. (Εἰκ. 5).

Οἱ μετακινήσεις μοναχῶν ἀπὸ μοναστήρι σέ μοναστήρι ἦταν συνηθισμένο φαινόμενο. Τέτοιες μετακινήσεις γίνονταν ἀπὸ τὸ Ἅγ. Ὅρος καὶ τὴν Εἰκοσιφοίνισσα τοῦ Παγγαίου, μὲ τὴν ὁποία ἡ Μονὴ Προδρομοῦ εἶναι βέβαιο ὅτι εἶχε ἓνα δίαυλο ἐπικοινωνίας. Κάθε μετακινούμενος μοναχὸς μετέφερε μαζί του καὶ τὰ ὑπάρχοντά του. Χειρόγραφα ἀπὸ περγαμηνὴ μεταφέρθηκαν καὶ ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸν Γεώργιο Σχολάριο-Γεννάδιο (τὸν πρῶτο Πατριάρχη μετὰ τὴν Ἄλωση), κατὰ τὴν ἐγκατάστασή του στὴ Μονή.

Ἡ βιβλιοθήκη ἐμπλουτιζόταν διαρκῶς μὲ νέα βιβλία κατὰ τοὺς ἐπόμενους αἰῶνες ἀπὸ ἀγορές τῆς Μονῆς καὶ τῶν μοναχῶν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ καταλόγους συνδρομητῶν διαφόρων βιβλίων.¹⁶ Ἀρκετὰ βιβλία προέρχονται ἀπὸ δωρεές μοναχῶν ἢ μητροπολιτῶν. Ὅπως π.χ. τὸ ὑπ. ἀριθ. ΕΒΕ 2457 Μηναιῖο (16ος αἰ.), τὸ ὁποῖο δωρίζει στὴ Μονὴ ὁ παπα-Μιχαὴλ ἀπὸ τὴν Κ. Βροντοῦ, ὅπως σημειώνει καὶ ὁ ἴδιος ἀνορθόγραφα: "Ετεῦτο τὸ μνηεὸ ἦνε τοῦ παπα Μιχαὴλ ἀπὸ τὴν Κάτου Βροντοῦ".

Ὅλα αὐτὰ τὰ βιβλία, χειρόγραφα καὶ ἔντυπα, φυλαγμένα σέ διάφορα

15. Ἡ περγαμηνὴ χρησιμοποιήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Πέργαμο κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους, ἀπ' ὅπου πῆρε καὶ τὸ ὄνομά της. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου κατέφυγαν σ' αὐτὴν τὴ λύση, διότι ἡ Αἴγυπτος δέν ἐπέτρεπε τὴν ἐξαγωγή παπύρου. Τὰ δέρματα προέρχονταν ἀπὸ νεαρὰ ἀρνιά, μοσχάρια ἢ κατσίκια. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ «Τυπικὸ» τοῦ Ἅγ. Ὅρους (972), ὁ καταστατικὸς του χάρτης θὰ λέγαμε, ὀνομάζεται «τράγος», ἐπειδὴ εἶναι γραμμένο σέ δέρμα τράγου.

16. Πρβλ. «Σερραϊκὰ Χρονικά», τόμ. 15, (2004), σελ.135.

σημεῖα τῆς Μονῆς τὰ ταξινομήσει, ὅπως προείπαμε, ὁ λόγιος ἡγούμενος π. Χριστόφορος Δημητριάδης καί ἀπό τό 1876 τὰ μετέφερε στόν Πύργο, ὁ ὁποῖος ἀπό τότε ἔγινε ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς, ὡς τό 1917 πού ἔγινε ἡ μεγάλη λεηλασία ἀπό τοὺς βουλγάρους. Ὁ ἴδιος ὁ ἡγούμενος Χριστόφορος συνέταξε ἕναν κατάλογο ὄλων τῶν χειρογράφων. Τά βιβλία καί οἱ κατάλογοι παραδίδονταν στόν ἐκάστοτε ὀριζόμενο «βιβλιοφύλακα», πού ἦταν ἕνας ἀπό τοὺς λόγιους μοναχοὺς τῆς Μονῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τό **περιεχόμενο τῶν Προδρομηγῶν χειρογράφων** –τόσο τῶν ἐπιστραφέντων ὅσο καί ἐκείνων πού βρίσκονται ἀκόμη στή Σόφια– τὰ περισσότερα εἶναι θρησκευτικοῦ-ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου. Εἶναι Εὐαγγέλια, Ψαλτήρια, Λειτουργίες, Π. Διαθήκες, Βίοι Ἁγίων καί Συναξάρια, συνήθη ἀναγνώσματα τῆς ἐποχῆς. Ὑπάρχουν, ἐπίσης, λειτουργικά βιβλία, ὅπως Παρακλητικές, Τριώδια, Πεντηκοστάρια, Μηναιᾶ, διάφορες ὁμιλίες τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καί ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, Εὐχολόγια καί πολλά (πάνω ἀπό 50) μουσικά χειρόγραφα Ἀνθολόγια καί Τριώδια τοῦ 13-18 αἰώνα, δηλαδή πολύ πρὶν ἀπό τή μεταρρύθμιση-ἀπλοποίηση τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ 1814, πού ἔγινε ἀπό τοὺς τρεῖς μεγάλους διδασκάλους, Χρῦσανθο, Γρηγόριο καί Χουρμούζιο.

Ὑπάρχουν, ἐξάλλου, καί χειρόγραφα λατινικῆς γραμματικῆς, χημείας, ἱστορικά (Ἱστορία Κ. Κούμα) καί πολλοί Νομοκάνονες. (τοῦ Μαλαξοῦ)¹⁷ δηλαδή συλλογές Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας καί Νόμων τοῦ Κράτους (τοῦ Βυζαντίου), πού εἶχαν ὡς σκοπό τήν ἐναρμόνιση ἐκκλησιαστικῆς καί πολιτικῆς νομοθεσίας.

Δέν ἔλειπαν, βέβαια, ἀπό τό μοναστήρι τοῦ Προδρόμου καί στερεότυπες ἐκδόσεις κλασικῶν ἐλλήνων συγγραφέων (Πλάτωνας, Ἀριστοτέλης, τραγικοί ποιητές, Ὅμηρος κ.λπ.) Τά ἔντυπα βιβλία τῆς Μονῆς ἦταν περίπου 1500 (ὁ Γ. Κουντιάδης ἀναφέρει 1472). Ἀπ' αὐτά σήμερα ἄλλα βρίσκονται στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη (Ἀθήνα), ἄλλα στό Βυζαντινὸ Μουσεῖο (Ἀθήνα) καί 302 στή Δημόσια Βιβλιοθήκη τῶν Σερρών.

Μοναδικῆς ἀξίας εἶναι οἱ χειρόγραφοι Κώδικες τῆς Μονῆς. Ἀπὸ αὐτούς ὁ Κώδικας Α' (τό Κτιτορικόν Τυπικόν) βρίσκεται στήν Πανεπιστημιακὴ Βιβλιοθήκη τῆς Πράγας, (εἰκ. 6) ἐνῶ ἕνα ἄλλο ἀντίγραφο τοῦ Τυπικοῦ τοῦ Κτίτορος τοῦ 18ου αἰώνα βρίσκεται στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη (ΕΒΕ 2587) καί ἐνός ἄλλου τοῦ 1867 πού βρισκόταν στή Μονή ὅσο ζοῦσε ὁ Γ. Κουντιάδης, ἀγνοεῖται ἡ τύχη του σήμερα. Οἱ ὑπόλοιποι κώδικες βρίσκονται στήν Σόφια, στό ἴδρυμα Ivan Dujceν.

17. Ὁ Μανουήλ Μαλαξὸς ἦταν λόγιος κληρικός τοῦ 16ου αἰώνα. Καταγόταν ἀπὸ τό Ναύπλιο καί διετέλεσε μητροπολίτης Θηβῶν.

77:

Ὑμῶν καὶ τῆς μοῆς
 Ὑμῶν δὲ, ἀγαπῶ εἶμαι
 σὺν τῷ στήμμω καὶ ὅτι
 τρέπω· ταύτη τοι καὶ ἔρα
 ἢ ὡ παρακεχάσμαι σπῆ,
 μόνη τῆ κατὰ καιροῦ συγ
 χωρεῖς θαι αὐτοῦ φα· καὶ
 ταῖς μετὰ τῆς σωεχθούσας,
 χαρὶν προσκυμήσεως τοῦ
 ἰοῦ· ἄλλαι δὲ τίσιμ, οὐδα
 μως· ἄλλοι δὲ τίμας μέσω
 παιδικῆς ἡλικίας τυχε
 μορτας· καὶ ἡ ἴτομας τῶν
 κούσιμ χρόμων, ἴσω θεῖ συγ
 χωροῦ μετὰ τῆς μοῆς αὐ
 φρέν θῆσαι· ἀπ᾿ αὐτοῦ τοῦ
 προῖτα μετὰ τῆς μοῆς

Εἰκ. 6. Ὁ Κτιτορικὸς Κώδικας Ἀΐτης Μονῆς Προδρομόν (14ος αἰώνας). Γράφηκε μάλλον ἀπὸ τὸν Νεῖλο, ἴσως σὲ συνεργασία μὲ τὸν Νεοκαισαρείτη. Σήμερα βρίσκεται στὴν Πράγα. Ἡ εἰκονιζόμενη σελίδα ἀναφέρεται στὴν ἀπαγόρευση εἰσόδου γυναικῶν στὴ Μονή.

Ἡ περιπέτεια τῶν Χειρογράφων τῆς Μονῆς τοῦ Τιμ. Προδρόμου

«Στίς 23 Ἰουνίου 1917, γράφει ὁ Προδρομίτης μοναχός Γαβριήλ Κουντιάδης,¹⁸ ἦλθε εἰς τὴν μονὴν ἓνας αἰμοβόρος καὶ ἄγριος ὀπλοφόρος καὶ μέ τὰς ὕβρεις του κατατρόμαξε ὅλους τοὺς μοναχοὺς. Ἠθέλησε νὰ ἐκκενώσῃ ἔμπροσθεν τῶν μοναχῶν καὶ τὴν βιβλιοθήκην, ὅποτε διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσουν, ἔδωκαν εἰς αὐτόν 50 λίρας Τουρκίας. Ὅμως εἰς μάτην».¹⁹ Στίς 29 Ἰουνίου, ἡμέρα Πέμπτη, οἱ Βούλγαροι ἐπανῆλθαν δριμύτεροι. Ἀφοῦ ἤδη εἶχαν ἀπαγάγει τοὺς 16 μοναχοὺς, τοὺς ὁποίους ὀδήγησαν δέσμιους –μαζί με τὸν ὑπόλοιπο ἄρρενα πληθυσμὸ τῶν Σερρῶν– στὴ Βουλγαρία ὡς ὀμήρους, ἀφοῦ ὑπογύμνωσαν τὴ Μονὴ ἀπ' ὅλα τὰ Ἱερά σκευὴ καὶ ἄλλα κειμήλια ἀνεκτίμητης ἀξίας, εἰκόνες, σταυροὺς, δυσκοπότηρα, ἀρτοφόριο, καντήλια, βημόθυρα, δεσποτικὸ θρόνο, πολυελαίους

18. Γιὰ τὸν Γ. Κουντιάδη δὲς σχετικὴ ἐργασία Ἄν. Μπέγκου, «Σερραϊκὰ χρονικά», τόμ. 10, (1989), σελ.161.

19. Γ. Κουντιάδης, Ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς Ἱ. Μονῆς Τιμ. Προδρόμου Σερρῶν, Θεσ/νίκη 1922, σελ.35.

Ὁ Γ. Κουντιάδης σὲ ἰδιόγραφο σημειώμα του γράφει σχετικὰ:

«Τῆ 28 Ἰουνίου 1917 ἐστάλημεν εἰς Βουλγαρίαν ὡς ἐξόριστοι δεκαεξ (ἀριθ. 16) ἐν ὧν Ἱερομόναχοι καὶ Μοναχοὶ καὶ δύο Δόκιμοι. Ἐξ αὐτῶν οἱ 15 ἐπέστρεψαν ὑγιεῖς, οἱ δὲ ἐπίλοιποι τρεῖς ἀπέθανον ἔξω τῆς Μονῆς.

α) Ἀνδρόνικος Ἱερομόναχος ἡλικίας 64 ἐτῶν, ἀπέθανεν εἰς Βεζνίκον ἐντὸς τῆς φυλακῆς τῆ 20ῆ Ἰουλίου 1917, ξυλοκοπηθεὶς πρότερον ἀνηλεῶς ἐν τῇ Μονῇ ὑπὸ Βουλγάρων ἀξιωματικῶν.

β) Σωφρόνιος Μοναχός, ἡλικίας 25 ἐτῶν, ἀποθανὼν εἰς Σέρρας ἐντὸς τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου ἀπὸ φυσικὸν μὲν θάνατον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κακουχίας.

γ) Δανιὴλ Μοναχός, ἡλικίας 62 ἐτῶν, ἀποθανὼν εἰς Σεβλίεβον τῆς Βουλγαρίας τῆ 18ῆ Ἀπριλίου 1918 ἀπὸ φυσικὸν θάνατον, ἐλλείπει τακτικῆς διαίτης καὶ περιποιήσεως.

Ἐν τῇ παρά τὰς Σέρρας Ἱερᾶ Μονῆ τοῦ Τιμ. Προδρόμου

Τῆ 24ῆ Νοεμβρίου 1918

Βησσαρίων Ἱερομόναχος

Ἱερομόναχος Δαμασκηνός

Ἱερομόναχος Βενιαμίν

Βικέντιος Ἱεροδιάκονος

Ἱερομόναχος Γαβριήλ

Δαμιανός Μοναχός

Ἱερομόναχος Χρυσόστομος

Θεοφάνης Μοναχός

Ἀγαθάγγελος Ἱερομόναχος

Φιλόθεος Μοναχός

Ἀνθίμος Ἱερομόναχος

Ἀμβρόσιος Μοναχός

Δὲς σχετικὰ, Ἄν. Μπέγκου, «Νεοσουλιώτες Ὅμηροι Βουλγάρων 1917-18», Σερραϊκὰ Χρονικά, τόμ. 15 (2004), σελ. 71.

Γεν^η ἐν τῆς Βιβλιοθήκης.

- 1) Ὅσπιν χειρόγραφα εὐαγγέλια ἐπὶ μεμβράνης ἐν τὰ δύο ἑσπερον μικροσφαι, ἀνεκτίμητα.
- 2) Ἐνεακῆκοντα πάντα χειρόγραφα ἐπὶ μεμβράνης
- 3) Διακόσια δεκά χειρόγραφα ἐπὶ χαρτῶν
- 4) Χίμιοι τετρακόσιοι ἐβδομηκοντα δύο τόμοι ἑντοκα συγγράμματα
- 5) Ἐἰς κώδιξ τοῦ κτίτορος τῆς Μονῆς κπιτορικὸν λεγόμενος
- 6) Ἐἰς κώδιξ ἀρχαῖος ἀπὸ τοῦ 1300, μ. χ. με διάφορα ἔγγραφα
- 7) Ἑξάσρα ἕτεροι κώδικες τῆς Μονῆς
- 8) Ἐτάκοντα πάντα λογιστικὰ βιβλία
- 9) Μία ὑδρόγειος σφαῖρα
- 10) Ἄπαντες οἱ τίτλοι τῶν Ἰστορικῶν τῆς Μονῆς.

Γεν^η ἐν τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῆς Μονῆς.

Ἐὰς διαφόρα ἔπιπλα τῆς Μονῆς καὶ τῶν τρεῖςκοντα Πατέρων αὐτῆς, παραπέ-
σματα, τραπέζια καθίσματα, εἴκονες, βιβλία, χαρτὰ, κέρματα, κηροσυσπάσματα
δεκά κώδικα πῶλη διαφόρων ἀντικείμενα ἐξ ἀργύρου, ἑταμοδαί
εἰκὸν διόδοι χαρμῖνα σιελὴ ἐν τῆς τραπέζης καὶ τοῦ Μαγειρείου, τραπέζομάντιλα
μαχαροπέρονα κ.τ.λ. π. δραχ. 110,000

Εἰκ. 7. Ἰδιόγραφο σημεῖωμα τοῦ Γ. Κουντιάδη. Ἀναφέρεται στὰ «διαρπαγέντα ὑπὸ
τῶν Βουλγάρων ἐκ τῆς βιβλιοθήκης καὶ ἐκ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῆς
Μονῆς» τὸ 1917. Πρόκειται γιὰ ἀπόσπασμα λεπτομερειακῆς ἐκθέσεως πού
ὑπέβαλε τὸ 1918 ἡ Μονὴ στὸν τότε τοποτηρητὴ τῆς Μητροπόλεως Σερρών
Καμπανίας Διόδωρο. Σ' αὐτὴν γίνεται προσπάθεια ἐκτιμήσεως τῶν ἀρπαγέντων
σὲ δραχμῆς. Τὰ χειρόγραφα, βέβαια, χαρακτηρίζονται «ἀνεκτίμητα».
Τὸ πρωτότυπο σημεῖωμα τοῦ Κουντιάδη βρίσκεται σήμερον στὸ Ἱστορικὸ ἀρχεῖο
τοῦ ΥΠΕΞ. (Σχετικὰ, τοῦ ἰδίου, Ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς μονῆς τοῦ Τιμ.
Προδρόμου, Θεσσαλονίκη 1922, σελ. 38).

κ.λπ. προχώρησαν πρὸς τὸν πύργο²⁰. Ὁμάδα βουλγάρων μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀνθυπασπιστὴ Τόντεφ Συμεών, πού ἐκτελοῦσε διαταγές τοῦ φρουράρχου τῶν Σερρών λοχαγοῦ Γεωργίεφ, πήραν ὅλα τὰ βιβλία ἀπὸ τῆς βιβλιοθήκης. Τὰ ἐτοποθέτησαν σὲ κιβώτια, τὰ φόρτωσαν σὲ ἡμιόνους καὶ ἀπὸ κεῖ ὅλα, Ἱερά σκεύη καὶ βιβλία, τὰ προώθησαν στὸ Βεζνίκο (σημ. Ἅγιο Πνεῦμα). Ἐν συνεχείᾳ παραδόθηκαν στὴν ἐπιμελητεία τῆς 8ης Βουλγαρικῆς μεραρχίας, ἀπ' ὅπου ἔφτασαν πρῶτα στὴ Φιλιππούπολη, ὕστερα στὴ μονὴ τῆς Ρίλας καὶ ἀπὸ κεῖ στὴ Βουλγαρικὴ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν. Ἐκεῖ τὰ Προδρομινὰ χειρόγραφα «συνάντησαν» τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς τῆς Εἰκοσιφοίνισσας τοῦ Παγγαίου, ἡ ὁποία εἶχε συληθεῖ τρεῖς μῆνες νωρίτερα (συνολικὰ καὶ τῶν δυὸ μονῶν γύρω στὰ 700 χειρόγραφα).

Ὅπως ἀναφέρει ὁ Γ. Κουντιάδης, τόσο στὰ ἔργα πού ἔγραψε γιὰ τὴ Μονὴ τοῦ Τιμ. Προδρόμου, ὅσο καὶ στὶς ἰδιόγραφες ἀναφορές πού ἔκανε ὡς γραμματέας τῆς Μονῆς πρὸς τὸ ἐπίσημο κράτος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ προσωπικὲς συζητήσεις μὲ τὸν γράφοντα –μὲ ἐλαφρὲς ἀποκλίσεις– τὰ ἐπὶ μεμβράνης χειρόγραφα ἦταν συνολικὰ τουλάχιστον 100, ἐνῶ τὰ χαρτῶα πάνω ἀπὸ 200, καὶ 1500 περίπου τὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Κώδικας Α' τῆς Μονῆς –τὸ «κτιτορικὸν τυπικόν»– καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι κώδικες.²¹ (Εἰκ. 7).

Ὁλη ἡ παραπάνω ἐπιχείρηση διαρπαγῆς σχεδιάστηκε, ὁργανώθηκε

²⁰ Γ. Κουντιάδου, Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς Μονῆς Τιμ. Προδρόμου Σερρών, Δ' ἔκδοσις, Σέρρες 1971, σελ.24-25, «Γιατί», τεῦχος 354, Δεκέμβριος 2004, σελ. 39.

²¹ Ὁ Κώδικας Α' τῆς Μονῆς (σελ. 18) δὲν ἐπιστράφηκε στὴν Ἑλλάδα. Πωλήθηκε –πιθανόν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Sis σὲ Τσέχους καὶ σήμερα βρίσκεται στὴν πανεπιστημιακὴ βιβλιοθήκη τῆς Πράγας, μὲ ἀριθμὸ καταλόγου XXVC9 (605). Ἐκεῖ τὸν ἐντόπισε ὁ Ivan Dujsen, ὁ ὁποῖος καὶ φρόντισε γιὰ πανομοιότυπη ἔκδοσις τὸ 1972 στὸ Λονδίνο (Cartulary A of the Saint John Prodromos Monastery).

Ὁ φιλόλογος γυμνασιάρχης Εὐ. Στράτης, (πού γνώρισε τὰ δεινὰ τῆς βουλγαρικῆς ὀμηρείας τοῦ 1917-1918) ἐπιμελητὴς τῶν κλασικῶν καὶ βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων στὶς Σέρρες τότε, σὲ σχετικὴ ἔκθεσις «Τῶν ὑπὸ τῶν βουλγάρων διαπραχθεισῶν διαρπαγῶν καὶ καταστροφῶν» γράφει στὶς 12 Μαΐου τοῦ 1919 μὲ τὸ γνωστὸ πομπῶδες καὶ ἀρχαῖζον ὕφος του: «*Ρηγνύομεν κραυγὴν ὀδύνης καὶ ἄλγους βαθυτάτου ἐπὶ τῇ ληστροικωτάτῃ διαρπαγῇ, ἀνοικτίρμονι δὲ καὶ τρισβαρβάρῳ καταστροφῇ... Αἱ ἀρχαιόταται καὶ πλουσιώταται βιβλιοθήκαι καὶ κατάμεστοι χειρογράφων, τὰ βυζαντινὰ αὐτοκρατορικὰ χρυσόβουλα καὶ τὰ βαρύτεμα κειμήλια τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Τιμ. Προδρόμου καὶ τῆς Παναγίας τῆς Κοσσυφινίσσης, τῶν μεγίστων τούτων Βυζ. Μουσείων τῆς Ἀν. Μακεδονίας, ἀρπαγέντα ἀποκρύπτονται... Οἱ βούλγαροι ἐνήργησαν ὡς ὁ Μόμμιος ἐν Κορίνθῳ καὶ οἱ Βάνδαλοι ἐν Ρώμῃ*». Ἀναφέρει, δέ, ὡς ἠθικούς αὐτουργούς τοῦ παραπάνω ἐγκλήματος κατὰ

καί ἐκτελέστηκε ἀπό ἓνα βούλγαρο –αὐστριακῆς καταγωγῆς– τόν Vladimir Sis. Ὁ Sis, καθηγητής στό πανεπιστήμιο τῆς Σόφιας, ἦταν ἄριστος παλαιογράφος καί γνώριζε καλά ἑλληνικά καί λατινικά. Ὁ ἴδιος καταλογογράφησε ὅλα τὰ ἑλληνικά χειρόγραφα τόσο τῆς μονῆς Προδρόμου Σερρών ὅσο καί τῆς Εἰκοσιφοίνισσας τοῦ Παγγαίου,²² τὰ ὁποῖα ἀρχικά τοποθετήθηκαν στή βιβλιοθήκη τῆς βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, ὅπου ἤδη ὑπῆρχαν ἑλληνικά χειρόγραφα (κυρίως «σπαράγματα») τὰ ὁποῖα ἔφτασαν ἐκεῖ ἀπό παλαιότερη «ἐπιχείρηση» τῶν Βουλγάρων.²³ Ὅλοι αὐτοί οἱ ἑλληνικοὶ θησαυροὶ μεταφέρθηκαν ἀργότερα στή βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου Σλαβοβυζαντινῶν Σπουδῶν «Ivan Dujcev», στή Σόφια.

Τό 1918 ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος τελείωσε καί ἡ Βουλγαρία, πού

τοῦ πολιτισμοῦ τοὺς στρατηγούς Τοντωρόφ καί Λούκωφ, πού διοικοῦσαν τότε τό βουλγαρικό στρατό τῆς Ἀν. Μακεδονίας.

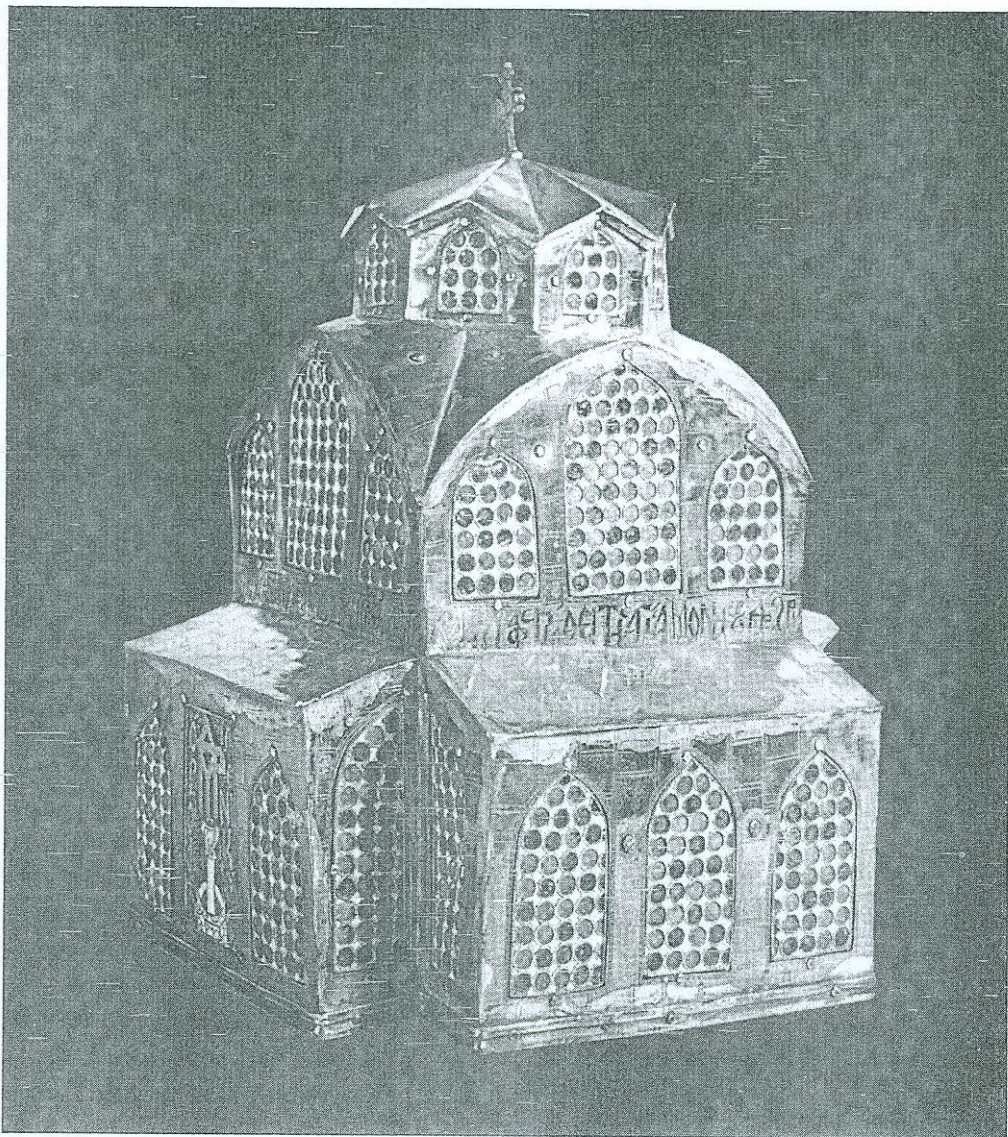
Τό 1926, λίγο πρὶν ἀπό τό θάνατό του, ὁ Εὐ. Στράτης ἤρθε ξανά στό μοναστήρι τοῦ Προδρόμου γιά νά διαπιστώσει τό ἔγκλημα «ἰδίους ὄμμασι». Γράφει μελαγχολικά: «κατώδυνοι θαλεροῖς κατεβρέξαμεν δάκρυσι τό κενόν ἤδη -φεῦ- θησαυροφυλάκιον, ὅπερ ἦτο πλουσιότατος θησαυρός βυζαντινῶν ἀνεκτιμήτου ἀξίας κειμηλίων καί τήν πενθίμως ἔρημον βιβλιοθήκην μέ τās ὠραίας κυπαρισσίνας θήκας της, ἀλλ' ἄνευ οὐδεμιᾶς τῶν περγαμηνῶν καί τοῦ λοιποῦ ἀμυθῆτου ἀξίας πλούτου. Αἱ ἀράχαι ἤδη ὑφαίνουσι τόν ἰστόν ἐν αὐτῇ».

(Δελτίον χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, περίοδος β', τόμος γ', τεύχη α', β', 1926, σελ.3-4).

22. Οἱ Βούλγαροι λεηλάτησαν καί ἄλλα μοναστήρια τῆς Ἀν. Μακεδονίας, ὅπως τῆς Ἀρχαγγελιώτισσας καί τῆς Παναγίας Καλαμοῦς στήν Ξάνθη.

23. Ἦδη ἀπό τό 1916 ὁ Sis κυκλοφόρησε στή Σόφια τόν «Κατάλογο τῶν Ἑλληνικῶν Χειρογράφων τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν». (Β. Κατσαροῦ, *Γά χειρόγραφα τῆς Μονῆς Προδρόμου καί τῆς Κοσίνισσας*, Σέρρες 1995, σελ. 49).

Προσωπικά πιστεύω ὅτι Βούλγαροι ἐρευνητές ἀλλά καί κατάσκοποι, ἴσως καί «ἐξαρχικοί» (=βουλγαρόφρονες) στά πλαίσια τοῦ πανσλαβισμοῦ στά πονηρά χρόνια τῆς «Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας» (1870) καί ἰδιαίτερα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα μέ τούς Κομιτατζήδες καί τήν πρώτη βουλγαρική κατοχή (1912-13), «ἀλώνιζαν» τίς μοναστηριακές βιβλιοθήκες τῆς Μακεδονίας καί ἄρπαζαν ὅ,τι μπορούσαν. Ἦσως καί ὁ «Κώδικας Α'» τῆς Μονῆς Προδρόμου νά εἶχε κλαπεῖ πολύ πρὶν ἀπό τά 1917, διαφορετικά πῶς ἐξηγεῖται ὅτι κανεῖς ἀπό τοὺς μοναχοὺς δέν γνώριζε γιά τήν τύχη του κατά τήν ἐπίσκεψη τοῦ Π. Παπαγεωργίου στή Μονή τό 1890; (Π. Παπαγεωργίου, *Αἱ Σέρραι καί τὰ προάστεια ... καί ἡ Μονή τοῦ Τιμίου Προδρόμου*, Β' ἔκδοση, Θεσσαλονίκη 1988, σελ.3). Νά σημειωθεῖ, ἐπίσης, ὅτι ὁ Κώδικας Α' δέν περιέχεται στόν Κατάλογο τῶν Προδρομικῶν χειρογράφων πού συνέταξε ὁ Vlad. Sis (Γιά τόν κατάλογο τοῦ Sis, δές Β. Κατσαροῦ, ὁ.π., σελ.49).

Εἰκ. 8. Τό 1917 οἱ Βούλγαροι, ἐκτός ἀπό τά χειρόγραφα, πήραν καί δεκάδες Ἱερά σκεύη καί εἰκόνες ἀνεκτίμητης ἀξίας, ἀπό τά ὁποῖα ἐλάχιστα ἐπέστρεψαν. Ἐδῶ ἕνα ἀπό τά πιό ἀξιόλογα ἔργα τῆς μεταβυζαντινῆς μικροτεχνίας. Ναόσχημο ἀροτόφοριο ἀπό ἐπίχρυσο ἀσήμι καί σμάλτο (1612). Βρίσκεται στό Μουσεῖο Μπενάκη, στήν Ἀθήνα, ὅπου ἀναφέρεται ὡς λιβανοθήκη. (Σχετικά, Ν. Νικολάου, Θησαυροί τῆς Μονῆς Τιμ. Προδρόμου στό Μουσεῖο Μπενάκη, Σερραϊκά Χρονικά, τόμ. 10, 1989, σελ. 69).

εἶχε συμμαχήσει μέ τή Γερμανία, ἔχασε τόν πόλεμο καί ἦταν ὑποχρεωμένη ἀπό τούς συμμαχους-νικητές, βάσει τοῦ ἄρθρου 126 τῆς συνθήκης τοῦ Neuilly (1919), νά ἐπιστρέψει στήν Ἑλλάδα ὅλους τούς θησαυρούς πού εἶχε πάρει τό 1917. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτούς περιλαμβάνονταν καί οἱ θησαυροί τῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Σερρών, ἱερά σκεύη, εἰκόνες καί βέβαια τά πολύτιμα χειρόγραφα. Δυστυχῶς ὁμως ἐλάχιστα ἀπό τά συληθέντα ἐπέστρεψαν. (Εἰκ. 8).

Ἡ παραλαβή ἐγίνε στό Βυζαντινό-Χριστιανικό Μουσεῖο στήν Ἀθήνα στίς 31 Ἰουλίου 1923 ἀπό τόν διευθυντή τοῦ Μουσείου Γ. Σωτηρίου καί τούς καθηγητές Σ. Κουγέα, Κ. Κουρουνώτη καί Στ. Κυριακίδη.

Ἐπιστράφηκαν, τελικά, 259 χειρόγραφα. Ἀπό αὐτά πέντε (τέσσερα περγαμηνά καί ἓνα χαρτῶο), μέ πολύ ὠραία διακόσμηση, παραμένουν μέχρι σήμερα στό Βυζαντινό Μουσεῖο, στήν Ἀθήνα.²⁴ Τά ὑπόλοιπα βρίσκονται στήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη μέ ἀριθμούς ΕΒΕ 2396-2643. Ὅλα σχεδόν τά ἐπιστραφέντα χειρόγραφα προέρχονται ἀπό τή μονή Τιμ. Προδρόμου, ἐλάχιστα ἀπό τήν Εἰκοσιφοίνισσα, ἐνῶ μερικά ἀπό αὐτά εἶναι «σπαράγματα» (fragmenta) 2-10 φύλλων.²⁵ Ποιός ξέρει πόσα βέβηλα χέρια μεσολάβησαν λαθραῖα, γιά νά «κατασπαράξουν» τά πολύπαθα ἑλληνικά χειρόγραφα...

Γιά τά ὑπόλοιπα οἱ Βούλγαροι δήλωσαν ἄγνοια. Ἐν τῷ μεταξύ Προδρομηνά χειρόγραφα ἐμφανίζονταν στίς ξένες ἀγορές. Ἦδη τό 1924 ὁ βιβλιέμπορος τῆς Φραγκφούρτης Joseph Baer πούλησε χειρόγραφο τῆς Μονῆς πού δέ γνωρίζουμε πού βρίσκονται σήμερα. Πάντως, ἓνα χειρόγραφο ἐπί μεμβράνης τοῦ 11ου αἰῶνα πού περιέχει τούς βίους τῶν Ἀγίων μηνός Σεπτεμβρίου, βρίσκεται στή Φραγκφούρτη, ἐνῶ ἄλλα χειρόγραφα εἶναι στή Βαλτιμόρη, στήν Πενσυλβάνια, δύο στήν Πράγα (ὁ Κώδικας Α' καί συλλογή διαφόρων λόγων), ἐνῶ ἄλλων χειρογράφων ἀγνοεῖται ἡ τύχη. Τά περισσότερα ἀπό τά Προδρομηνά χειρόγραφα, ὅσα δέν βγήκαν ἀπό τή Βουλγαρία, βρίσκονται στό ἴδρυμα Ἰβάν Ντούιτσεβ στή Σόφια. Πρέπει νά εἶναι γύρω στά 100. Ἀνάμεσά τους εἶναι καί ὁ Κώδικας Β' (14ος αἰ.) καί

24. Τό περιεχόμενο τῶν πέντε αὐτῶν χειρογράφων: ἀρ. 164 Ἑρμηνεία στό βιβλίον τοῦ Ἰώβ (13ο αἰ.), ἀρ. 155 Τά 4 εὐαγγέλια καί ἡ Ἀποκάλυψη Ἰωάννου (13ο αἰ.), ἀρ. 156 Εὐαγγέλια (17ος αἰ.), ἀρ. 157 Τά 4 Εὐαγγέλια (14ος αἰ.) καί ἀρ. 184 Κυριακοδρομιο Μάξιμου τοῦ Πελοπ/νησίου (18ος αἰ.).

25. Γιά περισσότερες πληροφορίες βλέπε Β. Κατσαροῦ, Χειρόγραφα τῶν μονῶν Τιμ. Προδρόμου καί Κοσίνιτσας, Σέρρες 1995, σελ.161 κ.έ. καί Γ. Παπάζογλου, Ἡ βιβλιοθήκη καί τά χειρόγραφα τῆς μονῆς Προδρόμου Σερρών, Κομοτηνή, 1993, σελ. 62.

ἄλλοι τρεῖς Κώδικες τῆς Μονῆς (19ος αἰ.), καθὼς καὶ δέκα Νομοκάνονες.²⁶

Ὅλα αὐτὰ τὰ χειρόγραφα, μαζί μὲ τῆς Εἰκοσιφοίνισσας, πού συνολικά καὶ τῶν δύο μονῶν εἶναι πάνω ἀπὸ 400, οἱ Βούλγαροι γιὰ ἑβδομηντα καὶ πλέον χρόνια τὰ ἔκρυβαν μὲ ἄκρα μυστικότητα καὶ δῆλωναν ἄγνοια, παρὰ τίς ἐπανειλημμένες ἐπίσημες καὶ ἀνεπίσημες ὀχλήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ εἰδικῶν ἐπιστημόνων (Δ. Ζακυθνοῦ, Ἄντ. Ταχιάου, Λίνου Πολίτη). Τὸ μυστήριό λύθηκε τὸ 1990, ὅταν, σὲ συνέδριο πού διοργανώθηκε στὴ Σόφια, παρουσία Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων εἰδικῶν, ἀποκαλύφθηκε τὸ ἑπτασφράγιστο μυστικό καὶ ἔγινε ἡ ταυτοποίηση τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων²⁷. Ἐκτοτε πύκνωσαν οἱ διαμαρτυρίες καὶ τὰ ψηφίσματα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιὰ ἐπιστροφή ὅλων αὐτῶν τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν στὴ χώρα πού τὰ δημιούργησε.²⁸ Ὅμως οἱ Βούλγαροι διαρκῶς κωλυσιεργοῦν, προβάλλοντας ἀνιστόρητες δικαιολογίες ἢ θέτοντας παράλογους ὅρους, παρὰ τὴν πρόσφατη (2004) ὑπόσχεση τοῦ προέδρου τῆς Βουλγαρικῆς δημοκρατίας Παρβάνωφ στὸν Οἰκουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαῖο γιὰ ἐπιστροφή τῶν ἑλληνικῶν κειμηλίων.²⁹

Σήμερα, 90 ἀκριβῶς χρόνια ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη κλοπὴ χειρογράφων

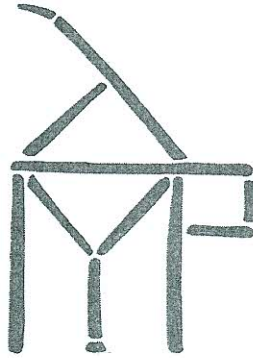
26. Τὸ 1996 οἱ Βούλγαροι διοργάνωσαν στὸ Ratingen τῆς Γερμανίας, κοντὰ στὸ Dusseldorf, ἔκθεση ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς τέχνης μὲ τίτλο «Σταυρός καὶ Εἰκόνα». Ἀνάμεσα στὰ 260 ἐκθέματα ὑπῆρχαν καὶ πολλὰ ἀπὸ τὴ Μονὴ τοῦ Τιμ. Προδρόμου Σερρών καὶ τῆς Ἐικοσιφοίνισσας τοῦ Παγγαίου. Ἡ ἔκθεση περιλάμβανε εἰκόνες, βιβλία, ἄμφια, λειψανοθήκες, καθὼς καὶ ἓνα, ἀπὸ τὰ δύο πού εἶχαν συλλεθῆ ἀπὸ τὴ μονὴ τοῦ Τιμ. Προδρόμου, βημόθυρο διακοσμημένο μὲ ἔλεφαντόδοντο μὲ τὴν ἐπιγραφή «διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου 1621». Βλέπε σχετικὰ «Βῆμα», 17 Μαρτίου 1996, ἄρθρο Σπ. Μοσχόβου, συντάκτη τῆς Ντόιτσε Βέλλε καὶ Γ. Κουντιάδη, Ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρών, Θεσ/νίκη 1922, σελ.39, ὅπου ἀναφέρει ὡς χρονολογία τὸ 1628.

27. Σημαντικὸ ρόλο σ' ὅλη αὐτὴν τὴν προσπάθεια ἐντοπισμοῦ τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων ἔπαιξε ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας Axinia Dzurova καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα οἱ καθηγητὲς Β. Κατσαρός καὶ Β. Ἄτσαλος.

28. Ψηφίσματα γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν Προδρομηνῶν χειρογράφων ἀπέστειλαν, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, καθὼς καὶ ἡ Ἱστορική, Λαογραφικὴ Ἐταιρία Σερρών - Μελενίκου καὶ τὰ Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης καὶ Θράκης.

29. Μεταξὺ τῶν ἄλλων στὸ ἰδιόμορφο αὐτὸ "παζάρι" οἱ Βούλγαροι ζήτησαν τὰ λείψανα τοῦ βασιλιᾶ τους Σαμουήλ, (11ο αἰώνα) πού βρέθηκαν στὸν Ἅγ. Ἀχίλλειο στὴν Πρέσπα, καὶ τὴν Ἱστορία τοῦ Παΐσιου, χειρόγραφο τοῦ ἁγιορείτη Βούλγαρου μοναχοῦ (18ου αἰ.), πού βρίσκεται στὴ μονὴ Ζωγράφου τοῦ Ἅγ. Ὄρους καὶ ἐκθειάζεται τὸ βουλγαρικὸ ἔθνος (πρβλ. βουλγαρικὴ ἐφημερίδα Τρούντ, 25-11-2004).

τῆς ἱστορίας, ἔφτασε ἡ ὥρα οἱ σύμμαχοί μας καί ἤδη ἑταῖροι στή μεγάλη οἰκογένεια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσης Βούλγαροι, νά ἐφαρμόσουν τίς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 126 τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγί (1919), καί τά ὑπόλοιπα χειρόγραφα τῆς μονῆς Προδρούμου καί τῆς Εἰκοσιφοίνισσας, ἀλλά καί ὅλα τά λοιπά ἱερά σκεύη καί εἰκόνες νά πάρουν τό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς, τό δρόμο τοῦ μεγάλου Νόστου. Εἶναι ψηφίδες ἀπό τό μεγάλο πολιτιστικό μας ψηφιδωτό, καί πρέπει νά γυρίσουν στή χώρα πού τά γέννησε.³⁰

Τό μονόγραμμα τῆς Μονῆς.

Γιά τόν μοναχό Παῖσιο δέξ Σιδηρούλας Ζιώγου – Καραστεργίου, Ἑλληνικά βιβλία καί μεταφράσεις «θύραθεν παιδείας» στή βιβλιοθήκη τῆς μονῆς Ρίλας, Θεσ/κη 2006, σελ. 63.

30. Σχετικές οἱ ἐπιστολές Ἀν. Μπέγκου στήν «Καθημερινή», 4-6-2005 καί «Βῆμα», 21-2-2006.

THE LIBRARY OF THE MONASTERY OF JOHN THE BAPTIST IN SERRES – THE HISTORY OF ITS MANUSCRIPTS

This work by Professor Anastasios Begos concerns the library of the Byzantine monastery of Saint John the Baptist in Serres, specifically the history of its manuscripts.

From 1876 the library was housed in the tower of the monastery. The organization and expansion of the library is thanks to the abbot Christoforos, the author of «Proskynitarion», ie. the monastery's history. (Leipzig 1904).

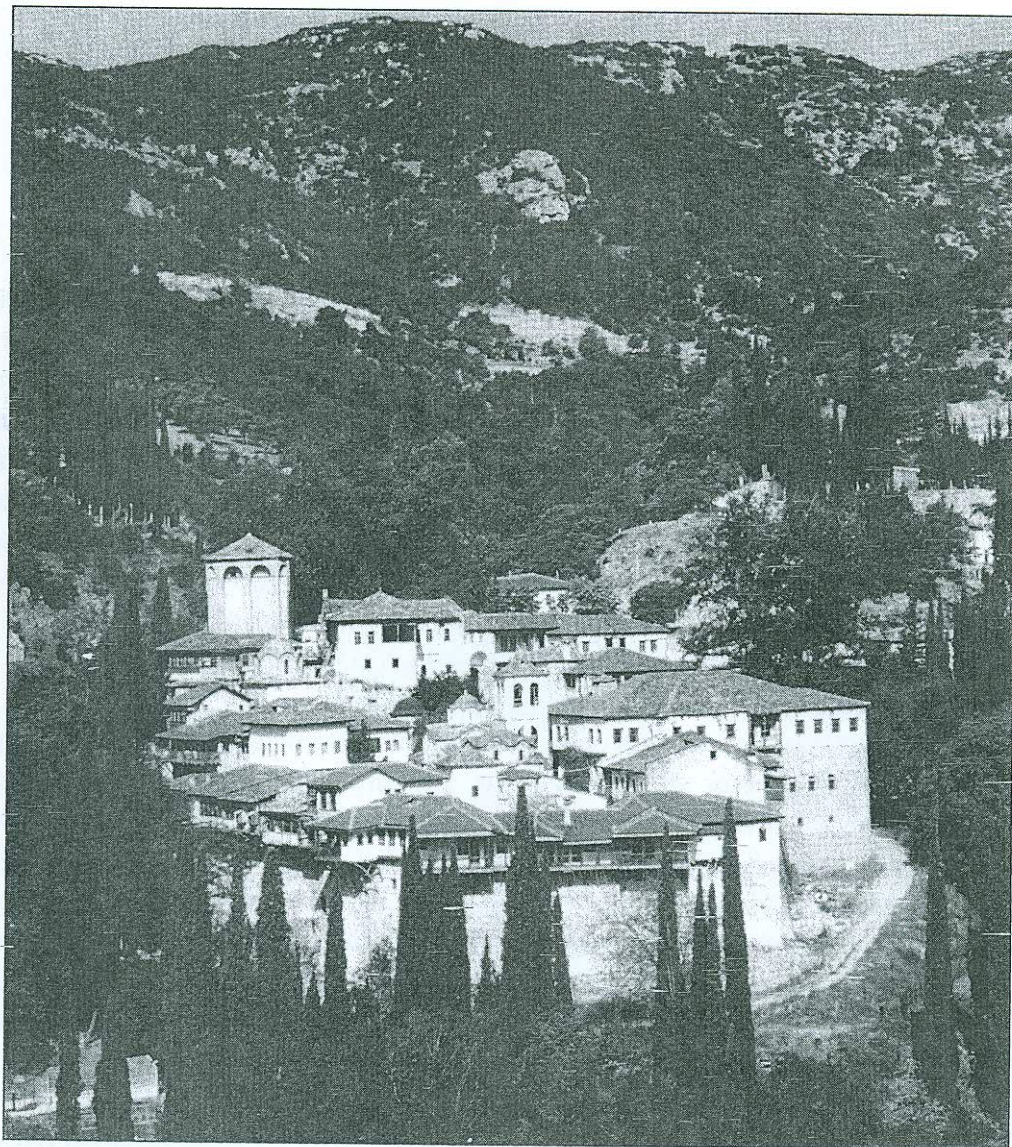
Apart from the various books in the library, there were also approximately 300 manuscripts from the 10th-18th century, written on parchment or on paper as well as several codes, such as the eminent «Cartulary A», or «Formal Ownership» (14th century).

In June 1917, during the First World War, Bulgarian soldiers, following orders from Vladimir Sis, a professor of the University of Sofia, seized all the precious manuscripts and other artefacts belonging to the monastery, and took many of them back to the Ivan Dujcev institute in Sofia, while others were sold to various foreign libraries, as was the case of “Cartulary A”, which is now housed in the library of the University of Prague.

According to the Treaty of Neilly (1919), the Bulgarian government was obliged to return all the treasures and artefacts stolen from the monastery of John the Baptist, and from other monasteries in Macedonia.

However, despite all formal and informal steps taken by our country to secure the return of the manuscripts and holy artefacts, only a few items have been returned.

We hope that Bulgaria, today our friend and ally and already our partner in the big European family, will comply with international treaties and their obligations, and will return the Greek treasures to their home country.

Τό Μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρών σήμερα.